

**Kandidatarbeten
i skogsvetenskap**

Fakulteten för skogsvetenskap

2013:33

Undersökning av Norra Skogsägarnas
medlemmars utbildningsbehov

*Survey of Norra Skogsägarnas members
educational needs*

Hanna Persson

Kandidatarbeten i Skogsvetenskap

Fakulteten för skogsvetenskap, SLU

Enhet/Unit	Institutionen för skogens ekologi och skötsel Department of Forest Ecology and Management
Författare/Author	Hanna Persson
Titel, Sv	Undersökning av Norra Skogsägarnas medlemmars utbildningsbehov
Titel, Eng	Survey of Norra Skogsägarnas members' educational needs
Nyckelord/ Keywords	<i>Skogsägare, vuxenutbildning, studieförbund, service, skogsägarförening / forest owner, adult education, educational association, service, forest owners' association</i>
Handledare/Supervisor	Erik Wilhelmsson, Institutionen för skoglig resurshushållning
Examinator/Examiner	Tommy Mörling Institutionen för skogens ekologi och skötsel/ Department of Forest Ecology and Management
Kurstitel/Course	Kandidatarbete i skogsvetenskap Bachelor Degree in Forest Science
Kurskod	EX0592
Program	Jägmästarprogrammet
Omfattning på arbetet/	15 hp
Nivå och fördjupning på arbetet	G2E
Utgivningsort	Umeå
Utgivningsår	2013

FÖRORD

Den här studien är resultatet av ett kandidatarbete på 15 högskolepoäng på Jägmästarprogrammet vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Umeå och har genomförts på uppdrag av Norra Skogsägarna i Umeå. Därför vill jag rikta ett stort tack till Rebecca Donatello, Stefan Holmberg, Torbjörn Fjällström och Andreas Forsberg från Norra Skogsägarna för all hjälp och rådgivning.

Jag vill även framföra ett extra stort tack till min handledare Erik Wilhelmsson vid institutionen för skoglig resurshushållning, Sveriges Lantbruksuniversitet i Umeå, som gett mig mycket stöd och inspiration under studiens gång.

Ett särskilt tack ges till Julia Ingelmark och Annelie Persson för korrekturläsning av rapporten och de konstruktiva förslag de gett på ändringar.

Sist men inte minst vill jag tacka alla de skogsägare som tagit sig tid att delta i undersökningen och svara på mina frågor. Utan er hade inte detta arbete varit möjligt.

Umeå, 15 april 2013

Hanna Persson

SAMMANFATTNING

Norra Skogsägarna strävar efter att erbjuda kvalitativ service till sina medlemmar. Ett led i kvalitetsarbetet är att utbilda sina skogsägare. Utbildningar ges både direkt av Norra Skogsägarna samt genom studieförbund.

Syftet med studien är att presentera Norra Skogsägarnas medlemmars behov av utbildningar. Genom att förbättra föreningens kunskap kring vilka olika utbildningar medlemmarna verkligen efterfrågar, kan utbildningskvaliteten höjas och utbudet av utbildningar anpassas mer specifikt till varje enskild skogsägars behov. Studien genomfördes med hjälp av 28 kvalitativa telefonintervjuer, där skogsägare i åldrarna 30-74 år fick uttrycka sina åsikter om Norra Skogsägarnas utbildningsutbud.

Både teoretiska och praktiska grundkurser i skogsägande och naturvård med andra likasinnade efterfrågades av kvinnorna. De såg gärna kurser med enbart kvinnliga deltagare. Männerna ville ha praktiska kurser inom skogsvård och övriga produktionshöjande åtgärder.

Skogsägare yngre än 50 år har ett stort intresse av produktionshöjande åtgärder och vill gärna utföra skogliga åtgärder på egen hand men har inte alltid tid till det. De efterfrågar en praktisk skogsvårdskurs samt grundkurser för nyblivna skogsägare.

Är skogsägaren äldre än 50 år finns oftast en längre erfarenhet och skoglig kunskap. Skötsel- och förvaltningskurser på grundnivå och inom praktisk skogsvårdsteknik önskas. Var skogsägaren äldre än 65 år var utbildningsintresset i det närmsta obefintligt.

Nyckelord: Skogsägare, vuxenutbildning, studieförbund, undersökning, skogsägarförening

SUMMARY

Norra Skogsägarna strives to provide qualitative service to its members. One aspect of quality assurance is to educate the forest owners. Education is provided either directly by Norra Skogsägarna or by educational associations.

The purpose of this study is to present the members of Norra Skogsägarnas' educational needs. By improving the association's knowledge about the various programs members really want, the quality of education can increase and the range of courses tailored more specifically to each individual forest owners' needs. The study was conducted using 28 qualitative telephone interviews, where owners aged 30-74 were expressing their opinions on the educational opportunities of Norra Skogsägarna.

Both theoretical and practical courses in forest ownership and conservation with other like-minded were requested by women. They preferred courses with only female participants. The men wanted practical courses in forestry and other measures to increase production.

Forest owners younger than 50 years has a great interest in measures to increase production and would like to carry out forestry operations on their own but do not always have time for that. They demand practical forest management courses and basic courses for new owners.

Forest owner older than 50 years usually carries a long experience and knowledge of forestry. Maintenance and management courses at the undergraduate level and in practical forestry technology are desired. If the landowner was older than 65 years the educational interest was in the nearest non-existent.

Keywords: Forest owners, adult education, educational association, survey, forest owners' association

INNEHÅLL

FÖRORD.....	2
SAMMANFATTNING.....	3
SUMMARY	4
1. INLEDNING.....	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte.....	8
1.3 Tidigare studier.....	8
1.3.1 Svenska skogsägarföreningar.....	8
1.3.2 Skogsägare idag.....	9
1.3.3 Skogsägares kunskapsnivå och vilja att lära.....	9
1.3.4 Studiecirkel som utbildningsform.....	11
2. MATERIAL OCH METOD.....	14
2.1 Litteraturstudier.....	14
2.2 Utformning av intervjun.....	14
2.3 Urval av intervjupersoner.....	14
2.4 Utförande av intervjun och bearbetning av svaren.....	15
3. RESULTAT.....	16
3.1 Skillnader mellan könen.....	16
3.2 Skillnader mellan åldersgrupper.....	17
3.3 Nyblivna skogsägare och medlemskap.....	18
4. DISKUSSION.....	19
4.1 Skogsägarnas preferenser.....	19
4.1.1 Skogsägarnas mål.....	19
4.1.2 Skogsägare yngre än 50 år.....	20
4.1.3 Skogsägare äldre än 50 år.....	20
4.1.4 Skogsägare äldre än 65 år.....	20
4.1.5 Nyblivna skogsägare.....	21
4.2 Skogsägarnas utbildningsbehov.....	21
4.2.1 Information om utbildningar.....	21
4.2.2 Utbildningsform.....	22
4.2.3 Utbildningsutbud.....	24

4.3 Utbildningsförslag	25
4.3.1 Skogsägare yngre än 50 år	25
4.3.2 Skogsägare äldre än 50 år.....	25
4.3.3 Skogsägare äldre än 65 år.....	26
4.3.4 Kvinnliga skogsägare	26
4.3.5 Nyblivna skogsägare	26
4.3.6 Skogsägare som anser sig ha en lägre skoglig kunskap	27
5. SLUTORD	28
6. REFERENSER.....	29
Bilaga 1.	31
Bilaga 2.	32

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Norra Skogsägarna är en skogsägarförening med cirka 16 000 medlemmar som tillsammans äger mer än en miljon hektar skogsmark i norra Norrland, från Torneå och Kalix älvdal ner till Södra Lappland och Ångermanland. Figur 1 visar hur deras verksamhetsområde är indelat i 27 skogsbruksområden och åtta virkesområden. Föreningen äger två sågverk, en stolpindustri och en förädlingsindustri. Deras främsta mål är att skapa stora mervärden för den privata skogsägaren och att vara skogsägares självklara samarbetspartnern för ett lönsamt, fritt och roligt skogsägande (Norra Skogsägarna 2013:1).

Figur 1. Norra Skogsägarnas verksamhetsområde uppdelat i åtta virkesområden och 27 skogsbruksområden (Norra Skogsägarna 2013:2).

Figure 1. Norra Skogsägarnas area of activity is divided into eight regions and 27 forest management areas (Norra Skogsägarna 2013:2).

Som skogsägarförening bistår de även med råd, service och möjlighet till utbildning för sina medlemmar. Genom att kunna erbjuda just det som efterfrågas skapas en starkare relation mellan skogsägareföreningen och den enskilde skogsägaren. Det inger ett högre förtroende för inspektorn på skogsägarens hemområde och stärker deras ställning i förhållande till andra konkurrerande organisationer. Norra Skogsägarna ges därmed möjligheten att erhålla ökad kundnöjdhet och kunskap hos sina medlemmar.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att ge en bild av vilka behov medlemmarna hos Norra Skogsägarna har av skoglig utbildning. Att det finns skillnader mellan olika skogsägares kunskapsnivå och i viljan att lära sig mer är självklart, alla vill inte utbilda sig inom skogliga områden, men hur stora är dessa skillnader? Går det att särskilja och kategorisera skogsägare utifrån deras preferenser för att anpassa en utbildning efter deras önskemål? Genom att öka Norra Skogsägarnas kunskap om vilka utbildningar som efterfrågas, kan kvaliteten på utbildningarna höjas och utbildningsutbudet bättre anpassas till medlemmens individuella behov.

1.3 Tidigare studier

1.3.1 Svenska skogsägarföreningar

För att få större inflytande på virkesmarknaden bildades olika skogsägarföreningar på 1930-talet i norra Sverige. Trots små ekonomiska resurser kunde de genom föreningen bland annat påverka virkesavsättningen och prisbildandet bättre. Under andra världskriget blev skogsbränsle ett mer prioriterat sortiment än kvalitativt timmer och massaved. Med hjälp av organisering från skogsägarföreningarna kunde den svenska efterfrågan på energiförsörjning uppfyllas. Därmed stärktes skogsföreningarnas roll i Sverige. Under 40-talet hade skogsföreningarna uppfört egna sågverk som med tiden utvecklades mer och mer. Med tiden har små skogsägarföreningar i norra Sverige gått ihop och år 1999 fick föreningen sitt namn Norra Skogsägarna. År 2006 skedde senaste sammanslagningen, då även Norrbottens läns skogsägarförening anslöts till Norra Skogsägarna (Norra Skogsägarna 2013:3).

Sveriges skogsägare har under de senaste decennierna, i allt större omfattning, urbaniserats (Berlin et al. 2006). Trenden gäller i fler länder, i Centraleuropa är bara en mindre del av skogsägarna även lantbrukare på heltid. Allt fler människor urbaniserar och flyttar närmare städer och har en annan sysselsättning än skogs- och lantbruk. Attityd och beteende spelar stor roll i dagens skogsbruk. Med en långt gående urbanisering är det idag bara en liten del av skogsägarna som får hela sin inkomst från skogs- eller lantbruk. Därför är skogsägarna idag inte lika beroende av virkesinkomsten. De har allmänt en lägre belåning på sina skogsfastigheter och värderar exempelvis fritidsvistelse eller boende på fastigheten högre. Ökad rörlighet medför att skogsägare äger skog på andra ställen än där de är bosatta (Ziegenspeck et al. 2004).

En enkätundersökning till skogsägarföreningen Södras medlemmar visade att en skogsägarförenings huvuduppgift ansågs vara att erbjuda bästa virkespriset på marknaden samt att skapa en trygg och säker avsättning på skogen (Torstensson 2009). Att vara medlem i en skogsägarförening underlättar ett mer aktivt brukande av sin skog och att de skötselåtgärder som leder till måluppfyllnad utförs. Via en förening främjas större medvetenhet om aktuella politiska beslutsprocesser, där det också är lättare att få sin röst hörd (Rickenbach et al. 2004).

Skogsägarföreningar ses som ett hjälpmedel för enskilda skogsägare att kunna öka lönsamheten i skogen. Antalet delägare per skogsfastighet ökar också idag, vilket ändrar ägarstrukturen. En skogsägarförening måste kunna nå ut till dessa. För att stärka sin roll som skogsägarnas förening bör de möta den heterogena medlemsgruppens förväntningar. Utmaningen ligger i att utveckla sin organisation i linje med de olika mål och intressen som medlemmarna har med sitt skogsbruk (Berlin et al. 2006).

1.3.2 Skogsägare idag

Skogsägare har ett långt tidsperspektiv för sitt skogsbrukande. Perspektivet sträcker sig mycket längre än över enbart en ägargeneration. Det mest vanliga och övergripande målet för skogsägare är att förvalta och utveckla sin fastighet (Lönstedt 1997), att föra vidare skogen till nästa generation och under tiden samtidigt kunna skapa en god ekonomisk avkastning (Andersson 2006). Det finns en stor heterogen intressebild hos skogsägarna idag. De som är medlemmar i en skogsägarförening är ofta i första hand intresserade av en ekonomisk vinning av sitt skogsbruk (Berlin et al. 2006).

Ofta har skogsägaren inget klart definierat mål för sin skog (Andersson 2012). I en studie där skogsägaren fick simulera hur deras virkesförråd ändrades efter olika avverkningsnivåer kunde de välja det skötselalternativet som passade dem och deras förutsättningar bäst. Det gav en tydligare bild av vad skogsägarna ville uppnå med sitt skogsinnehav. Den viktigaste nyttan var i monetära termer av virkes-, ved- och fastighetsförsäljning. De flesta tillfrågade skogsägarna valde antingen strategin att öka på virkesförrådet i skogen eller strategin att förvalta skogskapitalet på bästa sätt. De var dock mer intresserade av att få ut pengar från skogen vid behov vid ett senare tillfälle än just nu. Många valde därför att avvakta med avverkning och låta äldre skog växa med en lägre tillväxt tills ett lämpligt tillfälle för avverkning uppkom (Andersson 2012).

Nya skogsägare är generellt mer avverkningsvilliga än de skogsägare som är i slutet av sin ägarfas, eftersom de behöver få loss en högre andel kapital. Skogsägare som ägt sin skog under en lång tid låter hellre skogen stå kvar för att kunna överlätas till nästa skogsägare istället (Andersson 2012).

1.3.3 Skogsägares kunskapsnivå och vilja att lära

En studie gjordes på Irland för att undersöka landets enskilda skogsägares kunskapsnivå om skogsbruk. Ett kunskapstest utformades och det visade sig att nästan en tredjedel av de 99 tillfrågade skogsägarna inte klarade gränsen för godkänt. De som klarade testet var i genomsnitt yngre än 50 år. Skogsägare som varit delaktiga i förnyingsfasen i sitt skogsbruk klarade kunskapstestet bättre. Studien visade ingen tydlig skillnad mellan de som förnyade sin skog för länge sedan jämfört med de som förnyar sin skog idag. Skogsägarna åldras och urbaniseras och nya skogsägare tar med tiden över. Därmed försvagas den traditionella skogskunskapen bland skogsägare (Ní Dhubháin, Á. & Greene, R. (2009).

Skogsägare som bor på sin skogsfastighet benämns åbor. Utbor är skogsägare som har boende på annat ställe än sin fastighet eller längre ifrån fastigheten (Norrskog 2013). Enligt en studie gjord av Gunnarson & Mårtensson (2004) visade det sig att utbor var mer benägna att önska information och rådgivning om lönsamhet, ekonomi och teknisk rådgivning från

skogsägarföreningar, än vad åbor var. Skogsstyrelsens tidning Skogseko ges ut till alla svenska skogsägare som äger mer än fem hektar skog (Skogsstyrelsen 2013). Där inhämtar skogsägare kunskap, liksom från handböcker och massmediala kanaler (Gunnarsson & Mårtenson 2004).

Norra Skogsägarna har, liksom andra skogsägarföreningar, ett antal temadagar under året. Där ges utbildning till medlemmar under lättare förhållanden, så kallade skogsdagar. De kan exempelvis innehålla erbjudanden och föreläsningar av inbjudna företag, såsom banker, maskinentreprenörer och forskare. Genom att erbjuda sådana skogsdagar till sina medlemmar, blir skogsägarföreningen också mer attraktiv, konkurrenskraftig och förtroendeingivande som framtida virkesuppköpare av deras skog (Fjällström 2013).

Björklund (2003) undersökte skogsägarföreningen Norrskogs medlemmars syn på sin förening och det visade sig att de flesta av de tillfrågade aldrig hade besökt Norrskogs skogsdagsaktiviteter. Medlemmarna tyckte inte att det var relevant att medverka i dessa, men ansåg samtidigt att skogsdagar är en viktig informationskanal mellan förening och medlem. Därför föreslår Björklund (2003) färre arrangemang men att de som ändå genomförs ska ha ett mer samlat deltagande och med större geografiskt upptagningsområde (Björklund 2003). Aktiviteter som skogsdagar är något som även efterfrågas av skogsägare inom skogsföretaget Korsnäs inköpsregioner (Gustafsson 2011). En liknande undersökning gjordes på skogsägarföreningen Södras medlemsaktiviteter, där männen var mer intresserade av att delta än vad kvinnorna var. Samtidigt var deltagandeintresset generellt sett lågt. Vad som efterfrågades var mer riktade aktiviteter, som exempelvis en temadag med enbart kvinnliga deltagare (Torstensson 2009).

Det skogsägarna efterfrågade mest var utbildning inom praktisk och teoretisk skogsskötsel, skatteplanering och naturvård (Gunnarsson & Mårtenson 2004). Norra Skogsägarna har genom flera projekt som "Krafthandling Skog" och "Skogens vatten" bedrivit, och bedriver fortfarande, utbildningar. Undervisningen ges antingen i föreningens egen regi eller indirekt via Studieförbundet Vuxenskolan. Utbildning kan ske på hel- eller deltid, som veckokurs eller enstaka tillfällen som en skogsdag i samarbete med olika företag. Skogsdagar är mycket uppskattade bland deltagare och en del återkommer även nästa gång det anordnas något inom samma ämnesområde. Idag kan även utbildning ges på distans i webbaserad form, förutom de traditionella träffarna på hemorten (Fjällström 2013). En studie gjord av Londo & Gaddis (2001) utvärderade vad deltagande skogsägare i Mississippi tyckte om en interaktiv kurs som gavs via videolänk. Det visade sig att fördelarna med videolänk jämfört med traditionella fysiska träffar var många, bland annat minskade resekostnader för deltagarna. Nackdelen med webbaserad videolänk var om tekniska problem uppstod, vilket hindrade och störde undervisningen (Londo & Gaddis 2001).

Det finns drygt 300 000 enskilda skogsägare i Sverige och många av dessa utför någon typ av skogliga åtgärder på sin skogsmark. Dagens skogsägare är mer urbaniserade och har en stor variation av kunskapsnivå och erfarenhet. Det har gjort att antalet olyckor ökat bland oerfarna skogsägare som utför farliga arbeten som exempelvis fällning med motorsåg. År 2003 deltog 300, av 7000 inbjudna, skogsägare i en skogsdag med temat "säkerhet och säkert arbete med motorsåg". Det visade sig att de grupperna som hade minst kunskap inom området i början av dagen, kvinnliga skogsägare och de som inte använde sig av motorsåg, även var den gruppen som utvecklades och lärde sig mest under skogsdagen. Användandet av skyddsutrustning var minst bland skogsägare som inte deltog i skogsdagar. Därför är skogsdagar och övriga

utbildningar viktiga för skogsägarens säkerhetsuppfattning och bör ledas av professionella ledare som kan inge förtroende och pålitlighet hos deltagarna (Häggqvist et al. 2010).

Genom en studie om studieförbundens roll i vuxenutbildningen undersöktes bland annat om ett intresse hos en person påverkar viljan att utbilda sig inom ämnet. Fanns ett intresse var det också mycket sannolikt att det ledde till ett deltagande. Saknades intresse hos deltagaren, var det ändå drygt 30 procent av dessa som under följande tioårsperiod deltog i en utbildning. De som tidigare inte visat något intresse och dessutom inte deltagit i någon utbildning men som ändå deltog i utbildning senare, uppvisade liknande deltagarmönster som de mer intresserade deltagarna (Rubenson 1996).

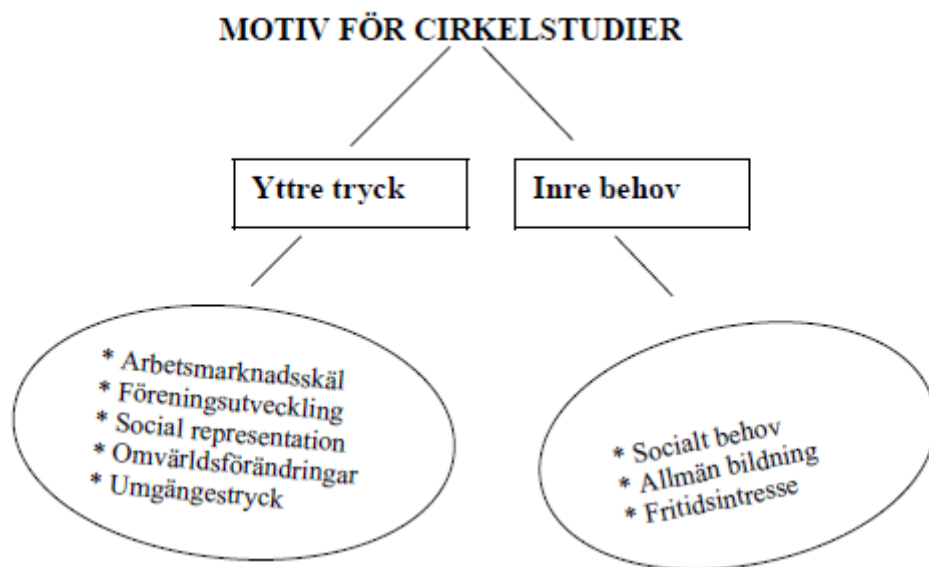
En annan utbildningsform är ERFA som står för erfarenhetsutbyte. Där träffas skogsägare för att prata och dela erfarenheter oavsett hur erfarna de själva är. Meningen är att alla ska kunna bidra med något och även lära sig något av andra. Träffarna kan bestå av inbjudna föreläsare, studiebesök eller annat som deltagarna själva tycker låter intressant (Bredberg 2012 & Fjällström 2013).

Det finns sex svenska skogliga nätverk för kvinnliga skogsägare. I södra Sverige är Grenverket det äldsta tillsammans med de två andra nätverken Dryaderna och Linnéorna. Skogskvinnorna är ett lokalt förankrat nätverk i Värmland medan Spillkråkan och Skogsägarkvinnorna är nationella nätverk. De verkar alla för att belysa kvinnors roll samt öka deras kunskap inom skogssektorn. Föreningen Skogsägarkvinnorna arbetar även aktivt för att andelen förtroendevalda kvinnor ska öka inom landets fyra skogsägarföreningar (Lidestav & Andersson 2011).

De kvinnliga nätverken anordnar egna utbildningar via kurser och aktiviteter. Deltagarna till de träffarna anser att de lär sig mer samt att utbildningen håller högre standard än sedvanliga skogsdagar. Många av de kvinnliga deltagarna upplever att de inte ”kan ta lika mycket plats” jämfört med männen. Genom kvinnonätverkens utbildningsträffar ges mer rum och acceptans för alla funderingar och synpunkter som deltagarna har. Ledarna uppfattas som mer kompetenta och deltagarna anser att de är mer intresserade av lärandet än vad de flesta deltagare normalt är på traditionella skogsdagar (Lidestav & Andersson 2011).

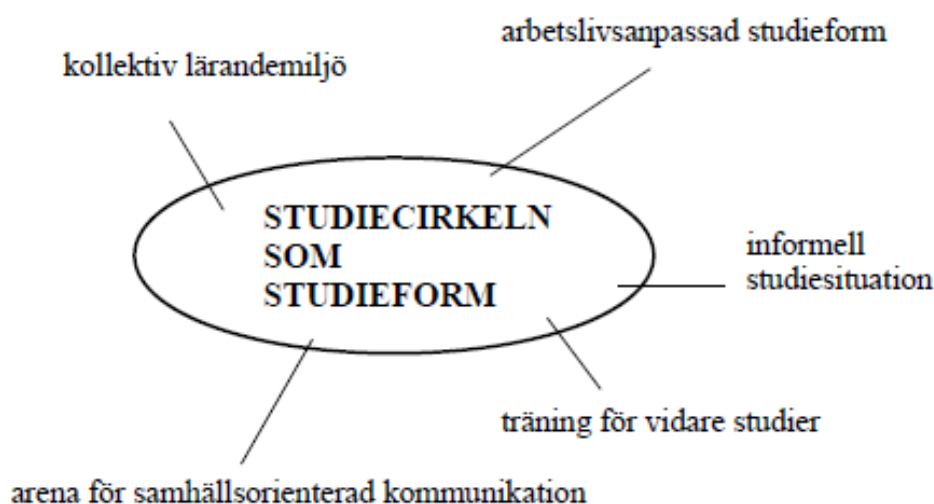
1.3.4 Studiecirkel som utbildningsform

Många av Norra Skogsägarnas utbildningar bedrivs i studiecirkelform via studieförbund (Fjällström 2013). De motiv en individ har för att vilja delta i en studiecirkel kan delas upp i två kategorier; yttre tryck och inre behov (Figur 2). De yttre trycken visar på den påverkan omvärlden har på individens attityd och motivation till en viss akt. Individen kan inte styra över de yttre trycken utan måste anpassa sig till dem. Genom ett deltagande i en studiecirkel, kan individen lära sig att hantera de yttre faktorerna. Till inre behov räknas det individen behöver för att uppnå tillfredsställelse bland sina behov, som exempelvis individens egen utveckling (Gougoulakis 1996).

Figur 2. Individens motiv för deltagande i studiecirkel (Gougoulakis 2001).
 Figure 2. Individual motives for participation in study (Gougoulakis 2001).

Att använda sig av studiecirkel som utbildningsform skapar möjligheter till en varierad och positiv undervisning (Figur 3). Många deltagare träffas för att utbyta erfarenheter och inbjuds därmed till diskussioner som kan leda till ett förändrat synsätt. Den ger deltagaren träning inför eventuella ytterligare studier men är samtidigt en arbetslivsanpassad studieform. Genom deltagande i en utbildning framhävs egenvärdet i bildningsprocessen och deltagarens självförtroende ökar (Gougoulakis 1996).

Figur 3. Studiecirkeldeltagarnas uppfattning om studiecirkeln som studiemetod (Gougoulakis 2001).
 Figure 3. Study circle participants' perception of the study circle method of study (Gougoulakis 2001).

En individs lärande påverkas dels av sina egna individuella förutsättningar att lära, men även av sin sociala omgivning. Olika personer har olika inlärningssätt och inom vuxenutbildningar är det viktigt att anpassa och variera utbildningen för att på bästa sätt stimulera inlärningsförmågan (Hård af Segerstad m.fl. 2000). Någon form av fysisk aktivitet bör ingå i undervisningen för att tillgodogöra sig så mycket som möjligt av informationen som ges vid studiecirkel. Det finns två grunddrag i sättet att lära sig enligt Gougoulakis (1996). Det första är den kollektiva bearbetningen, där informationen tas in genom att lära sig av andra. Den andra delen består av självaktivitet. Där får deltagaren genomföra en undersökande aktivitet som framförs muntligt och senare utförs praktiskt. Studiecirkeln som utbildningsform kan ibland anses som sämre än formell utbildning men har fördelen att erbjuda starkare gemenskaps känsla mellan deltagarna och lättsammare stämning. För många deltagare kan studiecirkel vara en inkörsport som motiverar till vidare studier på högre nivå (Gougoulakis 1996).

2. MATERIAL OCH METOD

2.1 Litteraturstudier

För att få en ökad förståelse inom studiens ämnesområde gjordes först en litteraturstudie. Den studien berörde skogsägarens attityder och mål med sitt skogsbruk, bakgrund till skogsägarföreningen Norra Skogsägarna samt historiken bakom skogsindustrins utveckling och urbanisering. Litteraturstudien innefattade även informationssamlade av tidigare dokumenterade attityder kring skogsägarföreningars utbildningstillfällen.

För att kunna utföra intervjuer krävdes studier om hur dessa utförs, vilka olika intervjutyper som finns och vilken som lämpar sig bäst för den här undersökningen. Trost (1993 & 2001) skriver om pedagogiken bakom utförandet av intervjuer och Börjesson & Frenzel-Norlin (1982) ger en ökad förståelse för intervjuteknik.

2.2 Utformning av intervjun

En kvalitativ intervju innehåller ingen direkt frågemall som strikt ska följas (Trost 1993). I stället definieras ett antal delområden. Det bör inte vara för många områden men ska ändå omfatta det frågeställaren är ute efter. Det är sedan den intervjuade som styr frågorna och dess ordning. Frågorna som ställs bör vara öppna för att få ett mer uttömmande svar som senare analyseras. Utefter vad den intervjuade svarar på frågorna, utformas följdfrågor därefter. Syftet med en kvalitativ intervju är att förstå och tolka skogsägarnas attityder till utbildningar och se variationen mellan olika skogsägartyper.

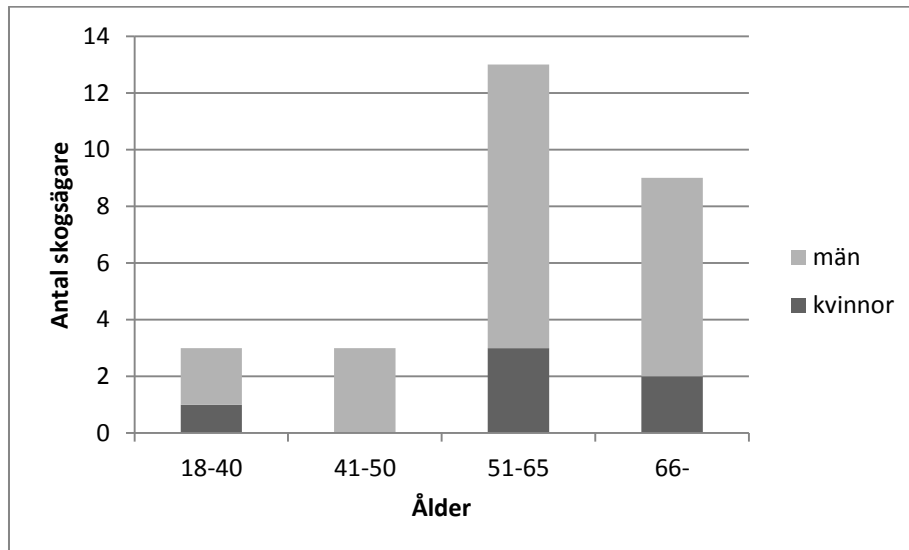
Intervjun delades upp i två huvudområden. Det första området handlade om skogsägaren, lite grundfakta baserat på enkla frågor som öppnar upp intervjun på ett behagligt vis för både den intervjuade och intervjuaren. Det hade även syftet att få reda på skogsägarens kunskaper, attityder och värderingar gentemot sitt skogsbrukande och ägande av skogsmark.

Den andra delen av intervjun handlade om viljan att lära sig mer och om de utbildningar som ges av skogsägarföreningen Norra Skogsägarna. Frågorna gällde om skogsägaren kände till utbildningsutbudet och om det finns något intresse av vidareutbildning samt inom vilket område och omfattning utbildningen i så fall skulle ske. Syftet var att definiera utbildningsbehovet hos den intervjuade och hur en utbildning kan hjälpa skogsägaren till att bättre förvalta sin skog.

2.3 Urval av intervjupersoner

Urval av deltagare till studien skedde i samarbete med Andreas Forsberg på Norra Skogsägarna i Umeå. Där valdes trettio medlemmar ur deras medlemsregister utifrån deras ägarförhållanden, kunskap och mål med skogsbruket. För att även få med synpunkter från icke-medlemmar intervjuades tolv skogsägare, utvalda av Erik Wilhelmsson vid Institutionen för skoglig resurshushållning vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå. Åtta av dessa var inte medlem i Norra Skogsägarna och en skogsägare var medlem i en annan skogsägarförening.

Totalt valde 28 personer att delta i studien, av 42 tillfrågade, i åldrarna 30-74 år (figur 4). Tre personer avstod från deltagande och elva personer svarade inte i telefon trots upprepade kontakttillfällen eller på annat sätt inte gick att nå. Majoriteten av deltagarna ville bli kontaktade vid ett senare tillfälle som passade dem bättre. Varje intervju tog mellan 15-45 minuter att utföra.

Figur 4. Åldersfördelning för de deltagande i studien.

Figure 4. Age distribution of participating in the study.

2.4 Utförande av intervjun och bearbetning av svaren

Ett brev skickades ut till utvalda medlemmar ett par dagar innan intervjun som förvarning om att de snart skulle bli kontaktade av författaren (bilaga 1). De som inte var utvalda av Norra Skogsägarna tillsändes inget brev, utan blev istället direkt uppringda med en förfrågan om att delta i studien.

För att vara förberedd på intervjuarbetet, övade författaren att intervjua nära bekanta och anhöriga först. De verkliga intervjuerna genomfördes per telefon och innebar därför ingen fysisk träff mellan den intervjuade och författaren. I en kvalitativ intervju är inte huvudsyftet att ordagrant dokumentera den intervjuades svar (Trost 1993). Viktigare är att förstå vad den intervjuade anser om ämnet och hur de värderar olika nyttor. Därför noterade författaren endast stödanteckningar under intervjun.

Direkt efter varje avslutad intervju bearbetades anteckningarna och svaren analyserades. Förutom att notera vad skogsägaren värderar i sin skog och vad denna egentligen vill ha ut av skogsägandet, kunde även utbildningsbehovet utläsas. Genom att kategorisera deltagare med liknande bakgrundsförhållanden, som ålder, boendesituation, skoglig kunskapsnivå och värderingar i skogsbruket, kunde förslag ges på utbildningar som var mer individuellt anpassade till den specifika skogsägarens utbildningsbehov.

3. RESULTAT

Det skiljer sig väldigt lite i svaren om vad som var det viktigaste med deras skogsägande och vilka nyttor de vill få ut av sitt skogsbruk. I huvudsak rörde det sig om ekonomisk avkastning, såsom periodvisa eller mer varierade virkesintäkter. Många ser även sitt skogsägande som en ekonomisk säkerhet inför framtiden. Känslan av att äga skog nämndes ofta som en viktig del i skogsägandet (bilaga 2). Deltagarna föredrog att vistas i sin egen skog framför annan skog.

Hur mycket en skogsägare är beredd att betala för en viss utbildning hänger samman med hur stort behov de har av just den kunskapen som en utbildning skulle kunna ge dem och hur mycket det skulle påverka deras skogsbruksförvaltande. Är målbilden i monetära termer handlar det om att utbildningen ska resultera i en ökad ekonomisk avkastning. Utbildningen kan då ses som en investering. Rent generellt är betalningsviljan dock låg och skogsägarföreningarna antas inte ta ut någon större ersättning för att ge kursen.

De intervjuade medlemmarna visar ett allmänt högt förtroende för Norra Skogsägarna, även om de i vissa enstaka fall anser att föreningen brustit i utförda skogliga uppdrag åt kunden. Det anses positivt att utbildningar erbjuds, även om inte alla är intresserade av att delta.

3.1 Skillnader mellan könen

Sex kvinnor och 22 män deltog i studien. De flesta bodde på eller i närheten av sin skogsfastighet. Skogliga åtgärder såsom röjning och gallring utförs inte alls eller i liten skala av de kvinnliga tillfrågade, medan drygt hälften av männen utförde de flesta åtgärderna förutom större gallringar själv. Generellt sett finns ett lägre intresse av att sköta skogen och en lägre skoglig kunskapsnivå hos de tillfrågade kvinnorna jämfört med de tillfrågade männen i studien. Kvinnliga medlemmar besöker sin skogsfastighet oftare än kvinnliga icke-medlemmar.

Största nyttan med skogsägandet är för både män och kvinnor den virkesintäkt som skogsbrukandet kan inbringa. Annat som värderas är den ekonomiska tryggheten, biologisk mångfald och de rekreationsmöjligheter som skogen utgör samt att ha en för dem estetiskt tilltalande vacker skog att vistas i. Kvinnor värderar att förvalta den ärvda skogsfastigheten och att bruka skogen på ett långsiktigt och hållbart sätt. De flesta åtgärder lejer de kvinnliga skogsägarna ut. Det kan också vara så att de låter andra familjemedlemmar eller sin virkesinspektör fatta beslut om åtgärder och sköter kontakten med entreprenörer. Männen värderar känslan att äga skog högt.

Männen efterfrågar mer praktiska kurser inom skogsvård och produktionshöjande åtgärder. Kvinnor vill ha grundkurser för skogsägande, gärna med andra deltagare på samma kunskapsnivå, i samma ålder eller mer exklusiva kurser som exempelvis för enbart kvinnor. Att ha erfarna ledare till utbildningar tyckte en större andel av männen är viktigt. Kvinnor anser även att kunskap och pedagogik samt ett nutidsuppdaterat tankesätt också är relevant för den som leder utbildningen.

3.2 Skillnader mellan åldersgrupper

Skogsägare yngre än 50 år har inte så mycket tid över till sitt skogsbruk. Det beror bland annat på annan heltidssysselsättning och/eller familjeliv. Av de skogsägare yngre än 50 år som intervjuats är alla närboende och drygt hälften är medlemmar i Norra Skogsägarna samt ensamägare med skogsinnehav på mellan 60-259 hektar. Det som värderas högst är nyttor av monetära termer, såsom virkesintäkter, men även att ha skogen som ekonomisk trygghet och plats för rekreation, som jakt och bärplockning. Att förvalta arvet anses viktigt vilket medför att skogsägarna skapar ett visst känslomässigt band till sin skog. De flesta åtgärdar en del i skogen på egen hand, som exempelvis plantering, röjning och en del gallring. Därefter lejs resten av åtgärderna ut, såsom slutavverkning och markberedning.

Av de intervjuade i åldersgruppen 51-65 år var tio män och tre kvinnor. Drygt hälften av deltagarna är närboende och ensamägare till ett skogsinnehav på mellan 46-307 hektar. Jämfört med den yngre åldersgruppen är det färre som åtgärdar själva och fler som lejer ut skogliga åtgärder. Hälften av dem jagar men vanligaste aktiviteten är att använda skogen till vandring eller bär- och svampplockning. Det viktigaste att få ut av sin skog är virkesintäkter och att få en ekonomisk trygghet av skogen. Många beskriver även att känslan att äga skog är viktig och att det är roligt att kunna gå i sin egen skog. Ett par av de intervjuade inom åldersspannet 51-65 år sköter skogen med större tyngdpunkt på viltvård och estetik. För dessa är det viktigt att engagera övriga familjemedlemmar i skogsskötseln för att även de ska känna delaktighet i skogsbruket.

Sju män och två kvinnor som deltog i studien var över 65 år. Merparten är medlemmar i Norra Skogsägarna, närboende och ensamägare av mellan 79-170 hektar. Det viktigaste för dem i deras skogsäggande är att kunna få ut en virkesintäkt och att ha skogen som ekonomisk säkerhet. Det är även av stor vikt att förvalta arvet och kunna lämna över till nästa generation inom familjen.

De flesta vet om att Norra Skogsägarna erbjuder utbildningar till sina medlemmar men det är få som har deltagit i dessa eller så deltog de i en utbildning för länge sedan. Skogsägare under 50 år önskar helst en praktisk kurs på plats i skogen inom skogsvård. Även grundkurser för nyblivna skogsägare efterfrågas.

De utbildningar som åldersgruppen 51-65 år efterfrågar är skötsel- och förvaltningskurser på grundnivå samt praktisk skogsvårdsteknik. En kombination av teoretisk och praktisk undervisning är önskvärd, mest under kvällar och helger då de inte har mer tid att lägga på utbildning. Utbildningen får gärna ges i studiecirkelform för ett ökat deltagande i diskussioner och utbyten av erfarenheter mellan deltagarna. De anser sig redan ha en tillräckligt hög skoglig kunskap och anser därför att utbildning i föreläsande form inte skulle ha samma genomslag. Utbildningen ska vara nära hemmet eller i närheten av skogsfastigheten. Webbaserade utbildningar är acceptabelt men bör följas upp av fysiska träffar med praktiska övningar. Det viktigaste är att ledarna är engagerade och kunniga inom sitt område.

Av de tillfrågade i studien som är äldre än 65 år är intresset för vidareutbildning väldigt svagt. De är nöjda med sitt skogsbrukande som det är och ser inget behov av att lära sig mer. Yngre kvinnor är mer intresserade än äldre kvinnor av utbildning och av att få rätt stöd av sin skogsägarförening. De har även högre krav på både utbildning och dess ledare. Ju högre upp i åldern kvinnorna kommer, desto mer fokus hamnar på generationsväxling och att nyttja skogen som en trygghet. För männen är däremot nyttorna lika, oavsett ålder. Däremot besöker

de äldre männen sin skogsfastighet oftare än vad yngre män gör. De besitter även en högre skoglig kunskap och anser sig själva inte vara i behov av ytterligare utbildning. Yngre män har viljan att lära sig mer men svårt att kunna ta sig tid till det.

3.3 Nyblivna skogsägare och medlemskap

Fyra av deltagarna i studien har nyligen blivit skogsägare. Hos dem märks ett tydligare engagemang och en klarare målbild med att förvalta skogen, oavsett om de planerar att leja ut mycket av skogsskötseln eller inte. De likställer nyttorna estetik, biologisk mångfald och virkesproduktion mer än vad skogsägare som ägt skogen en längre tid gör. Förutom det ekonomiska intresset, är det lika viktigt att ha en skog som är trivsamt att vistas i och som även hyser plats för flertalet djur- och växtarter. Tre av de nyblivna skogsägarna är inte medlemmar i en skogsägarförening men två av dessa funderar på att gå med i Norra Skogsägarna inom kort. De har även aktivt försökt leta efter grundkurser för nyblivna skogsägare samt praktiska utbildningar inom skogsvård, som exempelvis röj- och motorsågshandling.

Majoriteten av de intervjuade är medlemmar. Det är dock ingen större skillnad i värderade nyttor men kunskapsnivån skiljer sig mellan medlemmar och icke-medlemmar. Medlemmar har generellt sett en högre skoglig kunskapsnivå jämfört med icke-medlemmar. Medlemmar som bodde inom Norra Skogsägarnas verksamhetsområde men ägde skog utanför sin boendekommun har en medelhög kunskap. Det viktigaste att få ut av sitt skogsbruk var oftast monetära nyttor, även om andra nyttor också värderades högt. De besöker sin fastighet ungefär en gång i månaden. De är intresserade av praktiska skogsvårdskurser och av att få lära sig åtgärder som de själva kan utföra i sin skog. De som bor på sin skogsfastighet och som samtidigt är medlemmar i Norra Skogsägarna, har ett svagare intresse för utbildningar än andra grupper.

Icke-medlemmar och boende utanför Norra Skogsägarnas verksamhetsområde och som har sin skogsfastighet inom verksamhetsområdet har en lägre skoglig kunskapsnivå. De värderar mer än bara virkesintäkter, som biologisk mångfald, estetik och känslan att äga skog. Den här gruppen besöker sällan sin skogsfastighet men är engagerade och intresserade skogsägare.

De icke-medlemmar som bor på sin skogsfastighet har ett varierat intresse för vidareutbildning, vissa visar stort intresse av detta medan andra inte alls är villiga av att lära sig mer. Tidsåtgången varierar också då många har begränsad tid att lägga ner på en utbildning. De flesta är mer intresserade av produktionshöjande åtgärder och utbildningar på en lite högre och mer avancerad nivå än grundnivå.

4. DISKUSSION

4.1 Skogsägarnas preferenser

4.1.1 Skogsägarnas mål

Lönnstedt (1997) trycker på skogsägarens övergripande mål om förvaltning av fastigheten och att föra den vidare till nästa generation och samtidigt möjliggöra en god ekonomisk avkastning. För många av den här studiens deltagare är det viktigt att även ha en vacker skog att vistas i, samt att förvalta skogsfastigheten vidare inom familjen. Känslan att äga skog är också mycket viktig för skogsägaren. Att få vistas i sin egen skog värderas högt, jämfört med att befinna sig på andra skogsmarker. Känslan för äganderätten i Sverige är stark och bör få finnas kvar även i framtiden. Det skapar ett större engagemang och ansvarsfullhet inför sin egen skog som motiverar skogsägaren till nya åtgärder och viljan och friheten att ändra efter eget tycke i sin skog. Genom att en skogsfastighet ärvs vidare inom familjen mellan generationer skapas lätt en känslomässig relation till skogsmarken. Den känslan kan också skapas genom inköpta fastigheter som skogsägaren under lång tid förvaltat och skapat, för att senare se skogen växa upp och formas utefter skogsägarens skötselkriterier.

Det handlar således inte enbart om monetära termer, även om det är en stor del i skogsbrukandet. Idag har många skogsägare andra inkomstkällor från heltidsarbeten som inte är kopplade till skogsägandet (Ziegenspeck et al. 2004). Därför är de inte lika beroende av en skoglig inkomst och kan avverka först när ett behov finns eller avvakta tills virkesmarknaden erbjuder bättre och högre priser. Den enskilda skogsägaren behöver därför inte i samma utsträckning ha en hög skoglig kunskap eller sköta den aktivt. Det medför att behovet för utbildning minskar men också blir mer kravspecifikt på just det som skogsägaren är intresserad av att lära sig.

Gunnarsson och Mårtensson (2004) visar på att praktiskt och teoretisk skogsskötsel, skatteplanering och naturvård var de utbildningar skogsägarna efterfrågade mest. Den här studien resulterade i liknande svar, där tyngdpunkten låg på praktiskt skogsskötsel som röjningshantering och olika tekniker och effekter med röjning. Skogsskötsel är inte den viktigaste uppgiften för skogsägarföreningen Södra att förmedla till sina medlemmar, enligt en undersökning gjord av Torstensson, A. 2009. Hon menar att skogsägare bör prioritera det högre, särskilt om målet är ett lönsamt skogsbruk. Att skogsägare i vissa fall inte anser skogsskötsel som det allra viktigaste kan hänga ihop med en sammanhängande trend att vilja bygga upp virkesförrådet i sin skog (Björklund 2003). Det är lätt för ovetande att koppla ihop passivt skogsbrukande med ökat virkesförråd. Genom enklare utbildning kan föreningar lätt informera sina medlemmar om fördelarna med att aktivt sköta sin skog för att på så sätt öka tillväxten och därmed den ekonomiska avkastningen.

4.1.2 Skogsägare yngre än 50 år

Deltagare under 50 år har överlag högre krav på utbildningar än tidigare generationer. De har mycket annat i sitt liv som kräver deras tid och uppmärksamhet, som heltidsarbeten och familjeliv. Ska de delta i en utbildning måste den verkligen ge något tillbaka till deltagaren, som denna kan använda i sitt skogsbruk. Det kan till exempel innebära en högre ekonomisk avkastning genom nya lärdomar inom skogsvårdstekniker. Skogsägare yngre än 50 år har också ett kritiskt tänkande och har åsikter om skogsbruk och skogliga utbildningar även om de inte besitter någon högre skoglig kunskap.

4.1.3 Skogsägare äldre än 50 år

Tidsbristen hos skogsägare återfinns även hos åldersgruppen 50-65 år. Även de har heltidsarbeten och fritidsintressen som prioriteras högt. För att också de ska ges möjlighet till deltagande i utbildningar bör det anpassas till skogsägarnas livsstil. För de flesta skogsägarna är det svårt att ta sig tid till en utbildning, men skulle utbildningen resultera i ett positivt mervärde för deras skogsbruksförvaltande kan en kväll i veckan eller varannan vecka under ett par månader kunna ägnas till utbildning. På så vis har fler skogsägare med andra sysselsättningar tid att gå en utbildning som passar dem och deras livsstil bättre. Alternativet är att koncentrera hela utbildningen, exempelvis till en helg, där en eller två hela dagar undsätts till utbildning. Genom att lägga utbildningen på en helg kan undervisning ske under längre ihopsittande tid och en mer optimal inläring sker. Nackdelen med intensiv sammansatt utbildning är att många skogsägare är upptagna med annat under helger och därför inte kan delta. Det gäller därför att vara ute med kursdatum i god tid i förväg, för att underlätta för ett deltagande.

4.1.4 Skogsägare äldre än 65 år

De skogsägare som var äldre än 65 år var erfarna och kunniga och hade också mer tid över till utbildning. Däremot är de inte lika intresserade av att lära sig mer, de anser sig redan tillräckligt kunniga för att sköta sin skog som de redan gjort under en längre tid. För den här åldersgruppen är det mer relevant att fortsätta med skogsbruket som de tidigare gjort, oavsett om de åtgärdar själva eller lejer ut till entreprenörer. Det blir också mer aktuellt med generationsväxling, alltså att överlåta skogsfastigheten till en annan, oftast yngre, familjemedlem eller att sälja och därmed också värdera skogsfastigheten. Då intresset för utbildning i den här åldersgruppen är mycket svalt, är det viktigt för skogsägarföreningen att ha i minnet att även här lägga fokus för ytterligare lärande. Det gäller att nå ut med information till alla medlemmar, vilket optimalt görs via olika medel beroende på vilken typ av skogsägare och vilka behov skogsägaren har.

Av de intervjuade äldre än 65 år värderades kontakten med och förtroendet för sin skogsinspektor mycket högt. Det är en mycket viktig informationskanal mellan skogsägarföreningen och skogsägaren som bör användas mer flitigt. Skogsinspektorn bör även kunna motivera skogsägaren till vidare utbildning, vilket har störst genomslagskraft hos skogsägare över 65 år, då många har en personlig relation till sin skogsinspektor. Enklast och mest önskvärt hos skogsägarna enligt studien görs detta genom brev eller personliga besök. Genom några av studiens intervjuer framgick att brister i kunduppdrag från Norra Skogsägarna hade kunnat dämpas genom tydligare information till skogsägaren från sin

skogsinspektor. Ett starkt förtroende till sin inspektor är oerhört viktigt för skogsägaren, då inspektorn ofta fungerar som en trygghet för skogsägaren som denne kan vända sig till vid rådgivning och övrig service. En kontinuerlig fortlöpande dialog mellan skogsinspektor och skogsägare önskas av studiens deltagande skogsägare, där skogsinspektorn kontakter skogsägaren vid olika tillfällen samt vid tid för diverse åtgärder.

För skogsägare äldre än 65 år, liksom för övriga med begränsat intresse för utbildning, kan utbildning i form av mer sociala och lättsamma träffar vara aktuellt. Det kan röra sig om skogs dagar eller informationskvällar där skogsägare kan träffa andra likasinnade samt tjänstemän från Norra Skogsägarna. Fastän ingen direkt utbildning utövas under dessa träffar kan inspiration ges till vidare utbildning och skogsägare kan utöka sitt kontaktnät samt få svar på frågor från sin skogsinspektor.

4.1.5 Nyblivna skogsägare

Andersson (2012) antyder i sin studie att nyblivna skogsägare är mer avverkningsvilliga än skogsägare som var i slutet av sin ägarfas. Skogsägare som ägt sin skog en längre tid lät hellre träden få stå kvar för överlåtelse till nästkommande fastighetsägare. Nyblivna skogsägare, som var högre belånade än skogsägare som ägt sin skogsfastighet under en längre tid, var enligt Andersson mer benägna att avverka i ett tidigare skede. I den här studien kan ingen större skillnad ses mellan dessa gruppers vilja för avverkning. Alla tillfrågade har ett intresse för avverkning, vissa vill ha en hög ekonomisk avkastning medan andra skogsägare nöjer sig med att skogsbruket intäkter och kostnader är jämnstora. Andra intressen, som jakt och friluftsliv, väger också tungt och värderas högt, oavsett om skogsägaren är nybliven eller ägt skogen under en längre tid. Författarens uppfattning är dock att nyblivna skogsägare och skogsägare i åldern 41-65 år är mycket engagerade och med höga ambitioner om mervärden i sin skog. De sköter skogen omsorgsfullt och låter flera intressen samspela på samma mark, såsom virkesproduktion och biologisk mångfald. Det kan bero på det sätt samhället influerat och påverkat den generationens uppväxt och attityder till skogsbrukets olika nyttor och användningsområden.

4.2 Skogsägarnas utbildningsbehov

4.2.1 Information om utbildningar

Många av Norra Skogsägarnas medlemmar vet om att det finns utbildningar men få har intresse av att gå dem. Det är också vanligt att de har deltagit i kurser för länge sedan och inte är intresserad av att förnya sina kunskaper. Några av de tillfrågade hade deltagit i utbildning vid ett tidigare tillfälle men ansåg ändå inte att utbildningen tillförde så mycket för dem. Däremot fås alltid en tankeställare inom ämnet trots att deltagaren anser sig fullärd. För att lyckas få fler att vilja delta krävs att de känner att utbildningen tillför något för dem i deras skogsbrukande. Enligt Rubensons (1996) studie deltog även de som inte varit intresserade av deltagande, fast några år senare. Därför är det viktigt att inte släppa fokus helt från den gruppen av medlemmar som anser sig inte vilja lära sig mer. Genom exempelvis en årlig påminnelse kan de själva märka var brister i deras kunskap finns och därmed inspireras till utbildning.

Skogsinspektorn innehar som tidigare nämnt en viktig roll i kontakten till skogsägaren och bör fungera som inspirationskälla och ge råd om utbildning till skogsägaren. Idag annonseras utbildningar i dagstidningar, via skogs dagar, e-mail och även ibland postutskick till medlemmar (Fjällström 2012). Trots detta efterfrågade några i studien utbildningar då de inte visste om att Norra Skogsägarna gav utbildningar. Det rörde sig främst om nyblivna skogsägare som inte var medlem i Norra Skogsägarna men hade funderingar på att gå med i framtiden. Det är av stor vikt att nå ut till nyblivna skogsägare, där ett stort behov av utbildning finns och skogsägaren ofta även är intresserad och angelägen av att lära sig mer. De är mest intresserade av att lära sig grunderna till hur en skogsfastighet ska brukas och förvaltas.

Att kunna samla alla utbildningar som finns, exempelvis på en webbplats länkad från Norra Skogsägarna kan vara ett sätt att få fler medvetna om vilka utbildningar som finns att tillgå. Där kan webbplatsens besökare leta efter utbildningar sorterat efter utbildningsort, ämnesområde eller kunskapsnivå. Det bör även gå att se vad för typ av utbildning det är och vem som ger utbildningen, exempelvis en studiecirkel med ett visst antal träffar en viss tid av ett visst studieförbund, samt kostnad för kursen och även utvärderingar från tidigare deltagare om utbildningen getts tidigare. På webbplatsen kan det även finnas ett formulär för fri efterfrågan efter en viss utbildning i en viss form och på en viss plats som inte redan kan finnas bland de utlagda utbildningarna. Av den här studiens svar framgick tydligt att de skogsägare som bodde på annan ort än där de hade sin skogsfastighet, hellre skulle delta i en utbildning på sin boendeort jämfört med deltagande på andra orter. Genom samarbete mellan skogsägarföreningar kan rikstäckande utbildningar ges. Skogsägare kan därmed vända sig till sin förening som förmedlar vidare till skogsägarföreningar på medlemmens hemort.

4.2.2 Utbildningsform

Vad som tydligt framgår i intervjuerna är förslag om att dela in utbildningar efter deltagarnas kunskapsnivå och utbildningens målbild men framförallt erbjuda utbildningar för enbart kvinnliga skogsägare. Av svaren är det uppenbart att genom segregering av deltagare fås större genomslagskraft bland kvinnor att söka till utbildningar. Både kvinnor och män bland studiens deltagare anser att kvinnor skulle våga ta mer plats, ställa fler frågor och i högre grad aktivt delta i utbildningar om de enbart riktade sig till kvinnor.

Bland studiens deltagare efterfrågades utbildning anpassad till olika kunskapsnivåer. Särskilt tydligt blev detta bland skogsägare som bodde på annan ort än där deras skogsfastighet var belägen, exempelvis boende i Stockholm och äger skog i Umeå. En intervjuad person refererade till att det lätt bildades fördomar om dem bland närboende erfarna och kunniga skogsägare och bli uppfattad som "trottoarboende". Med det menades att de närboende skogsägarna uppfattade skogsägaren som bodde på annan ort än sin belägna skogsfastighet som mindre skogligt kunnig och med mindre erfarenhet men som tror att denna kan "allt" ändå. Det uppfattas som negativt för skogsägaren som bor på annan ort. Därför efterfrågas utbildningar på både grund- och mer avancerad nivå på både hemorten och där skogsfastigheten är belägen. På så vis kan skogsägare på olika kunskapsstadium få ut mer av sitt deltagande. Genom att specificera utbildningar till ett inte lika brett ämnesområde och deltagarspektrum kan fler lockas till utbildande. Det vill säga; fler utbildningar med färre deltagare i varje kan totalt resultera i fler deltagare och högre mottaglighet för information.

De flesta av de intervjuade föredrar en kombination av teoretisk och praktisk undervisning, beroende på vilken typ av utbildning som tilltalar dem. Några vill exempelvis enbart ha praktiskt undervisning på plats i skogen om det gällde plantering eller röjning. Om utbildning inom skatteplanering och tillvägagångsätt vid upphandlingar önskas är en teoretisk undervisning att föredra. Människan som individ har olika metoder för inläring och därför är det viktigt att forma utbildningen med stor variation för att tilltala en så bred grupp deltagare som möjligt (Hård af Segerstad m. fl. 2000, Gougoulakis 1996). Genom att kombinera teori med praktik skapas en större variation i utbildningen. Om möjlighet finns kan inledande teori ges via distans, exempelvis genom webbaserad undervisning. Det skulle medföra att deltagare som har svårt att ta sig tid till att gå på utbildningsträffar, istället kan genomföra teoridelen på egen hand när de själva har tid till det. För de deltagare som hellre föredrar fysiska träffar kan en identisk teoretisk undervisning ske samtidigt. Viktigt är dock att ha en teoretisk sammanfattning vid en fysisk träff, även för de som tagit del av informationen på distans, för att deltagarna ska kunna stämna av att de uppfattat informationen från den webbaserade undervisningen korrekt samt ges möjlighet att ställa frågor. Efter den teoretiska undervisningen bör en återkoppling ske av praktiskt arbete för att öka inlärandet. Vissa moment inom skoglig undervisning är också svåra att utföra teoretiskt och måste visas praktiskt på plats i skogen. Genom att varva många alternativa undervisningsmetoder inom samma kurs kan en djupare inläring uppnås och fler lär sig mer vilket leder till mer lyckade utbildningar och ökad kundnöjdhet.

Några av de intervjuade efterfrågade utbildning i traditionella föreläsningar. De som önskade detta ansåg sig själva ha en lägre skoglig kunskap. De tyckte att de inte kunde bidra med någon kunskap utan ville istället lyssna och ta emot information från en kunnig föreläsare inom området. Majoriteten av de intervjuade föredrog istället utbildning i diskussionsform. De har en högre skoglig kunskap och tror inte att en utbildning i föreläsande form skulle bidra så mycket till deras kunnande. Istället efterfrågas studiecirkel där alla deltagare gemensamt kan bidra med något. Genom diskussioner och utbyten av erfarenheter kan nya synvinklar uppstå. En annan mycket viktig del i studiecirkel är det sociala i att träffa andra skogsägare där både likheter och skillnader i bakgrund, intressen och erfarenheter mellan dem gör att en särskild gemenskap skapas. Självförtroendet höjs bland deltagare och ett deltagande i en studiecirkel kan motivera deltagaren till mer formella studier (Gougoulakis 1996). Så fastän studiecirkeln ibland uppfattas som underordnad officiella studier är det ändå en studieform med många fler fördelar än bara kunskapsdelen.

De som leder en utbildning, vare sig de föreläser eller bara samordnar en studiecirkel, bör enligt studiens resultat vara engagerade och pedagogiska men framförallt erfarna och kunniga inom det område de undervisar i. För de flesta likställs erfarenhet med kunighet, där det menas att erfarenhet föder kunskap och att det inte går att bara ha en teoretisk kunskap om skog för att kunna undervisa. Andra i studien har svarat att kunskap ibland kan bli mer nutidsuppdaterat än vad en mångårig erfarenhet kan vara, som ofta är inne i samma tankebanor som alltid. För att tilltala en så bred grupp som möjligt bör höga krav ställas på ledaren som ska inge förtroende hos sina deltagare, och det genom att både ha erfarenhet och en nutidsuppdaterad tankegång samt en bred kompetens inom sitt område. Både män och kvinnor vill i allmänhet ha ledare med lång erfarenhet, medan kvinnor även önskar ledare med hög kompetens och med resonemang som leder till ett långsiktigt hållbart brukande av skogen.

4.2.3 Utbildningsutbud

För att Norra Skogsägarna ska locka en så bred grupp medlemmar som möjligt till utbildningar bör utbudet av utbildningar tilltala många. Med utgångspunkten att ”man aldrig blir fullärd” och att ”man aldrig blir för gammal för att lära” måste det finnas något som tilltalar alla och motiverar till utbildning.

Liksom andra skogsägarföreningar anordnar Norra Skogsägarna, ofta i samarbete med olika företag, organisationer eller myndigheter, ett antal temadagar under året, så kallade skogs dagar. Dessa tillställningar är mycket populära och välbesökta bland föreningens medlemmar (Fjällström 2013) och skogs dagsaktiviteter efterfrågas av skogsägare även i Gustafssons (2011) studie. Skogs dagar är en typ av utbildning som många skogsägare känner att de har tid att delta i då det bara rör sig om enstaka träffar. Enligt Björklund (2003) är skogs dagar en viktig informationskanal mellan skogsägaren och föreningen. För att fler ska besöka dessa arrangemang föreslår Björklund färre antal dagar inom större geografiska upptagningsområden. Torstensson (2009) ger förslag om mer riktade arrangemang för att öka andelen kvinnliga deltagande genom exempelvis temadagar enbart för kvinnor. Det gäller även att locka de skogsägare som väljer att inte delta i utbildningar. Enligt Häggqvist et al. (2010) är bristerna i skyddsutrustningsanvändandet störst bland skogsägare som inte deltar i skogs dagar. Trots att den gruppen skogsägare förmodligen är erfaren och skogligt kunnig och har en låg skaderisikfrekvens trots långt arbete i skogen, kan ändå en utbildning ibland annat säkerhetstänk vara lämpligt. Genom att repetera sina kunskaper får de andra synvinklar på tidigare utförda arbeten och kan uppdatera sitt tänkande och arbetssätt. Samtidigt besitter de viktiga kunskaper och erfarenheter som de kan bidra med i en utbildning, exempelvis via en studiecirkel eller skogs dag, till andra mindre erfarna.

Utbildningsformen ERFA står för erfarenhetsutbyte där olika skogsägare träffas för att dela erfarenheter och bland annat ordna studiebesök eller bjuda in föreläsare (Bredberg 2012 & Fjällström 2013). Det är en populär studieform där deltagarna själva får forma innehållet. Norra Skogsägarna bör fortsätta med den här typen av träffar som lätt engagerar fler då gemenskap och initiativtagande fort skapas inom gruppen. Det räcker att Norra Skogsägarna organiserar och startar upp träffarna samt har någon uppföljning då och då. Resten ordnas oftast av sig själv genom gruppens deltagare. ERFA är motiverande även för de skogsägare med hög skoglig kunskap eller skogsägare med hög ålder. För dessa kan oftast sociala träffar i diskussionsform där de själva styr innehållet oftast vara en fördel, jämfört med föreläsande traditionella utbildningsträffar. Det krävs dock ett par ”eldsjälar” bland deltagarna för att driva träffarna vidare även efter utbildningstillfällena.

Den största delen i utformningen av utbildningar och dess utbud är att välja vilket innehåll utbildningarna ska ha. De flesta av studiens tillfrågade önskade utbildning inom skogsvårdsåtgärder såsom inom röjning eller motorsågshantering. Det är ett avsnitt som är traditionellt vanligt att ta en kurs i samt är ett konkret och enkelt kunskapsområde som många skogsägare också har nytta av. Nya och oerfarna skogsägare vet inte alltid precis vad de ska efterfråga och var behovet finns av nya kunskaper. Det är något som uppstår med tiden i ett skogsägande. Fokus för nya och oerfarna skogsägare blir oftast på ekonomiskt lönsamhet eller inom praktiska kurser som röjning. Att ha en utbildning formad som en inspirationskurs skulle kunna ge skogsägare, som anser sig ha en lägre skoglig kunskap och erfarenhet, nya insikter och funderingar inom skogsbruk. Det underlättar då för att kunna se den stora variation som finns bland skötselmetoder och målbilder i skogen, samt möjligheten till att forma sin egen skog enligt sina egna preferenser.

Andra utbildningar som redan ges idag bör även fortsätta, som inom miljö- och vattenfrågor, och inom biologisk mångfald, rekreation samt inom ekonomi-, skatte- och juridiska skogliga frågor. Utbildningar inom skogsvård bör ges i stor utsträckning då de också är den typen av utbildningar som flest efterfrågar. Arbetsmiljöverkets senaste krav om motorsågskörkort (Arbetsmiljöverket 2012) ger ett stort fokus på det nu och några år framåt i tiden. Där satsas mycket resurser och engagemang från Norra Skogsägarna de två kommande åren för att organisera detta med hjälp av vuxenskolan (Fjällström 2013). Det är ett tydligt exempel på att Norra Skogsägarna styr utbud efter efterfrågan och fokuserar på aktuella händelser där behovet av utbildning finns.

4.3 Utbildningsförslag

För att tilltala många medlemmar och få ett bredare genomslag i viljan att lära, kan utbildningar utformas och marknadsföras olika beroende på vilken grupp skogsägare som ska nås. För att sammanfatta och konkretisera studiens resultat presenteras här förslag på utbildningar till sex olika skogsägargrupper.

4.3.1 Skogsägare yngre än 50 år

Dessa skogsägare har ett större intresse och behov av att höja produktionen och utföra skogliga åtgärder på egen hand, även om den här typen av utbildningar efterfrågas i alla åldersklasser. Därför kan kurser i skogsvårdsåtgärder ges uppdelat i en grund- och en fortsättningskurs. Utbildningarna bör innehålla hantering av bland annat röj- och motorsåg, planteringsrör och instrument som exempelvis relaskop. Även information om val av avverknings- och återväxtmetod samt lämplig markberedningsteknik för olika marker. På en mer avancerad nivå kan kursen innehålla diskussioner och jämförelser om hur olika metoder och tekniker påverkar. Det mesta av utbildningen utförs praktiskt, även om en viss teoridel bör ingå. För att deltagaren ska kunna ta del av utbildningen bör den vara uppdelad i en del för varje åtgärd, exempelvis en kurs i röjning, en kurs i motorsågshandling och så vidare. Genom att genomföra en kurs i taget, kan skogsägaren välja att delta i alla kurser allt eftersom de fortlöper, eller bara det som tilltalar dem mest. Ledarna ska vara mycket kompetenta och engagerade samt ha lång erfarenhet inom sitt område. Bör ges som helkurs, 1-2 hela dagar, eller efter deltagarnas preferenser.

4.3.2 Skogsägare äldre än 50 år

Skogsägare äldre än 50 år besitter ofta en längre erfarenhet av skogsägande och -brukande och oftast även en högre skoglig kunskap jämfört med de skogsägare som är under 50 år eller nyligen blivit skogsägare. Genom att erbjuda utbildningar i studiecirkel kan nya erfarenheter fångas upp mellan deltagarna och som individ fås en ny insikt i sitt sätt att sköta skogen. Även här är skogsvård ett eftertraktat utbildningsområde som då kan utföras på samma sätt som för skogsägare yngre än 50 år. Andra intressanta områden som tilltalar många är inom vattenvård, biologisk mångfald och friluftsliv. Det kan handla om hur vattendrag som finns på sin fastighet ska skötas, hur fler habitat skapas för fler arter via aktiv skötsel eller att skapa vandringsleder och spångar över svårframkomna områden som myrar. Kursen kan även

innehålla kostnadsberäkningar på olika åtgärder samt om eventuella bidrag som kan sökas. Den bör bedrivas som studiecirkel där det sociala i att träffa och diskutera med andra skogsägare värderas högt. Kan innehålla studiebesök för inspiration och ytterligare kunskap om vad som kan göras. Viktigt här med mycket engagerade ledare som är nutidsuppdaterade i sin tankegång. Kombinationen av teori och praktik möjliggör att utbildningens teoridel kan ges kvällstid en gång i veckan ett par veckor medan praktikdelen utförs under ett par hel- eller halvdagar.

4.3.3 Skogsägare äldre än 65 år

Skogsägare äldre än 65 år, samt skogsägare med mindre skogligt intresse, är överlag nöjda med sitt skogsägande och sättet de brukar och sköter skogen på. Deras skogsinspektor har en viktig roll att stötta dem med rådgivning och hjälp när de behöver detta, men även att motivera dem till vidare utbildning. Inspektoren ser var behovet finns hos skogsägaren, exempelvis att tyda sin skogsbruksplan, introducera viltvård för ökad jaktkvalitet eller stöd vid kommande generationsskifte. En annan mycket viktig del är att anordna träffar och andra sociala evenemang i hemorten eller i närheten av hemorten. Dessa träffar behöver inte innehålla så mycket skoglig information eller utbildning, men ger skogsägaren mycket i form av att träffa andra skogsägare och tjänstemän från Norra Skogsägarna vilket stärker skogsägarens förtroende till sin skogsägareförening. Det påverkar även självförtroendet positivt och ökar motivationen till utbildning.

4.3.4 Kvinnliga skogsägare

Kvinnliga skogsägare bör ges möjlighet till deltagande i utbildningar med enbart andra kvinnliga skogsägare. Det kan handla om skogsvårdsåtgärder som röjningsteknik eller mer teoretiska utbildningar som vad skogsägaren bör tänka på vid upphandlingar. Höga krav ställs på ledaren som ska vara kompetent, pedagogisk och ha ett hållbart nutidsorienterat tänk i sin undervisning som gärna får ske i föreläsande form. Utbildningen kan ges som 1-2 hela dagar på hemorten eller som kvällskurs en kväll i veckan eller varannan vecka. En viss del av teorin kan vara webbaserat men bör även följas upp vid fysiska träffar för möjligheten till att ställa frågor.

4.3.5 Nyblivna skogsägare

Den här gruppen av skogsägare är oftast ambitiösa och engagerade i sitt nya skogsägande. De bör erbjudas grundkurser i skogsägandet, med en allmän översikt av skogliga åtgärder och övrig skogsskötsel, vad man bör tänka på inför upphandling, skatteplanering och tydande av skogsbruksplaner. Utbildningen kan ges som ett par till ett tiotal fysiska kvällsträffar innefattande både teoretisk undervisning med praktiska inslag i skogsmiljöer. För att locka en så bred grupp nyblivna skogsägare som möjligt kan utbildningen även ges online för de som inte har tid eller möjlighet att gå på fysiska träffar. Är utbildningen webbaserad kan den ges kontinuerligt när som helst när det passar deltagaren. Deltagaren bör också kunna välja på att delta i både teori via webben och praktiska övningar som komplement till den nätbaserade teoridelen.

4.3.6 Skogsägare som anser sig ha en lägre skoglig kunskap

Skogsägare med mindre skogligt intresse samt nyblivna skogsägare, vet ofta inte riktigt vad de vill ha ut av sin skog eller hur de ska sköta den för att uppnå önskat resultat. Fokus hamnar lätt på utbildningar med traditionella skogsskötselmetoder för ökad virkesproduktion. Genom att anordna en inspirationskurs kan skogsägare få nya synvinklar och idéer på alternativa målbilder och skötselmetoder. Ett större skogligt intresse kan också väckas hos deltagaren som resulterar i ett mer aktivt skogsbrukande. Inspirationskursen ges med fördel under 1-2 hela dagar där utbildningen inleds med en informationsträff följt av studiebesök. Besöken görs i olika typer av skogar, där en representant från skogen informerar deltagarna om varje specifik skogs målbild, valda skötselåtgärder och slutprodukter. En ledare följer med deltagarna på studiebesöken för att ge en överblick och för att diskutera för- och nackdelar med de olika skötselalternativen på plats i skogen. Det ger inspiration och information på ett lättsamt och socialt sätt till deltagarna, som förhoppningsvis förstår vilken stor variation bland nyttor och skötselalternativ det finns inom skogsbruk. Kursen kan avslutas med ett inbokat besök i skogsägarens egen fastighet där tips och råd ges av deras skogsinspektör om hur de vill sköta sin skog och vilka möjligheter som finns.

5. SLUTORD

Det är viktigt att inte förlora grundtanken med föreningen, att den faktiskt är till för medlemmarna. Det kan lätt hända med tiden som en organisation expanderar i storlek och verksamhet. Norra Skogsägarna arbetar mycket med att lyssna på sina medlemmar. De åsikter och uppfattningar de intervjuade medlemmarna har om Norra Skogsägarna som skogsägarförening är överlag positiva och föreningen har ett starkt förtroende hos sina medlemmar. De flesta är nöjda med den servicen Norra Skogsägarna erbjuder och anser att föreningen bistår med råd och stöd till medlemmen vid behov. Att Norra Skogsägarna även erbjuder utbildningar är ett mycket bra initiativ enligt tillfrågade medlemmar. Även om de inte är intresserade av att delta, tycker de för det mesta att det är bra att de finns. Norra Skogsägarna bör upprätthålla och fokusera mycket på att hålla uppe det starka förtroendet och tilliten medlemmarna idag har för sin förening.

Det generella intrycket från de intervjuade är att utbildningarna håller hög standard och att Norra Skogsägarna är lyhörda till medlemmarnas åsikter om vilken typ av utbildningar som efterfrågas. Däremot kan informationen om utbildningens existens påvisas tydligare, framförallt till nyblivna skogsägare som också efterfrågar utbildning i högre grad. Genom att inrikta utbildningar efter olika skogsägartyper kan det locka en bredare grupp medlemmar till utbildning och få större genomslagskraft då fler känner intresse och delaktighet. Dagens skogsägare har ofta andra sysselsättningar och fritidsintressen som tar deras tid och engagemang jämfört med skogsägare för ett halvsekel sedan. Därför är det viktigt att få skogsägaren att känna att en utbildning skulle påverka deras skogsägande i positiv bemärkelse, det vill säga skogsägaren får ut något av en utbildning, för att de ska ta sig tid till deltagande. Genom fortlöpande utvärderingar av deltagare i utbildningar, nyblivna skogsägare samt i ett urval av medlemmar kan Norra Skogsägarna fortsätta medverka till kvalitativa utbildningar som svarar mot precis det deras medlemmar efterfrågar.

Studien visar på Norra Skogsägarnas medlemmars syn på skogsägarföreningens utbildningar, samt vilket behov av utbildning de anser sig ha. Urvalet av deltagare till studien utfördes selektivt, vilket kan ha påverkat resultatet. En annan svaghet i studiens resultat var att intervjuerna inte skedde genom direktkontakt med deltagarna. Därigenom kan viktiga signaler och attityder från den intervjuade gå förlorade i studien, då ofta exempelvis ansiktsuttryck, handgester eller övriga kroppsrörelser visar vad en person anser om ett visst frågeområde. Författarens ovana att intervjua kan också påverka, då det i en kvalitativ intervju är viktigt att ställa öppna, tydliga frågor som inte är för ledande för de efterföljande svaren. Av de skogsägare som ej gick att kontakta eller nekade till deltagande, är det troligt att en stor del var negativt inställda redan från början på grund av att kontakten skedde via telefon.

Ett livslångt lärande är alltid att sträva efter inom skogliga områden, men även allmänt. Genom Norra Skogsägarnas satsning på utbildning av sina medlemmar skapas intresse, förståelse och kunskap inom skogsägandet och dess förvaltning. Fortsatta studier bör göras med ett större objektivet urval och inom mer specifika områden som ledarskap, utformning av fortsättningskurser, kostnader för utbildningar och vilka vinster det blir av en genomförd utbildning, både för varje enskild skogsägare men även för samhället i stort.

6. REFERENSER

- Andersson, C. (2006). *Mätning av kundnöjdhet hos privata skogsägare – en fallstudie hos SCA Skog Jämtland*. Examensarbete 2006-6. Institutionen för skogsskötsel, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.
- Andersson, E. (2012). *Skogsskötselstrategier för medlemmar i skogsägareföreningen Norrskog*. Arbetsrapport 360-2012. Institutionen för skoglig resurshushållning, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå. ISSN 1401-1204.
- Arbetsmiljöverket (2012). *Användning av motorkedjesågar och röjsågar*. (AFS 2012:1). Arbetsmiljöverkets författningssamling, Stockholm. ISBN 978-91-7930-564-2, ISSN 1650-3163.
- Berlin, C., Lidestav, G. & Holm, S. (2006). *Values Placed on Forest Property Benefits by Swedish NIPF Owners: Differences between Members in Forest Owner Associations and Non-members*. Small-scale Forest Economics, Management and Policy. Vol. 5, sid. 83-96. ISSN 1873-7616.
- Björklund, E. (2003). *Medlemmars syn på Norrskog*. Institutionen för skoglig resurshushållning och geomatik, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå. Arbetsrapport 119:2003. ISSN 1401-1204.
- Bredberg, K. (2012). *Kvinnliga skogsägare byter erfarenheter*. Norra Skogsmagasinet, nr. 4-2012 sid. 26.
- Börjesson, K. & Frenzel-Norlin, G. (1982). *Att intervjua – kort handledning i intervjuteknik*. Försvarsstabens Reprocentral.
- Fjällström, T., Projektledare på Norra Skogsägarna, Umeå. Telefonintervju 2013-02-27.
- Gougoulakis, P. (1996) "Man lär sig mer än man tror genom att träffas" – en studie av samhällsinriktade studiecirklar. (Statens offentliga utredningar 1996:154). Stockholm: Fritzes.
- Gougoulakis, P. (2001) *Studiecirkeln: livslångt lärande på svenska ... på svenska! En icke-formell mötesplats för samtal och bildning för alla*. Institutionen för samhälle, kultur och lärande, Lärarhögskolan i Stockholm, Stockholm.
- Gunnarsson, F. & Mårtenson, C. (2004). *Vilka mål och behov har olika typer av skogsägare kring sitt skogsägande?* Examensarbeten 2004:40. Institutionen för skogens produkter och marknader, Sveriges Lantbruksuniversitet, Uppsala. ISSN 1651-4467.
- Gustafsson, J. (2011). *Marknadsundersökning om vad skogsägare vill ha för produkter/tjänster av skogsbolagen*. Examensarbete 2011:25. Sveriges lantbruksuniversitet, Skinnskatteberg.
- Hård af Segerstad, H., Klasson, A. & Tebelius, U. (1996). *Vuxenpedagogik – att iscensätta vuxnas lärande*. Studentlitteratur, Lund. ISBN 91-44-61881-6.
- Häggqvist, P., Berg Lejon, S. & Lidestav, G. (2010). *Forest days as an educational method in Swedish family forestry*. Scandinavian Journal of Forest Research, 25:S9, sid. 25-32. Institutionen för musik och media, Luleå tekniska universitet, Piteå & institutionen för skoglig resurshushållning, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.
- Lidestav, G. & Andersson, E. (2011). *Fokusgruppsanalyser av kvinnliga skogliga nätverk*. Arbetsrapport 344-2011. Institutionen för skoglig resurshushållning, Sveriges Lantbruksuniversitet, Umeå. ISSN 1401-1204
- Londo, A. J. & Gaddis, D. A. (2003). *Evaluating Mississippi Non-Industrial Private Forest Landowners Acceptance of an Interactive Video Short Course*. Journal of Extension. Vol 41. Department of Forestry, Mississippi State University, Mississippi.

- Lönnstedt, L. (2008). *Non-industrial private forest owners' decision process: A qualitative study about goals, time perspective, opportunities and alternatives*. Institutionen för skogsekonomi, Sveriges lantbruksuniversitet, Umeå.
- Ní Dhubháin, Á. & Greene, R. (2009). *How much do Irish Private Forest Owners Know about Forestry? Small-scale Forestry*. Vol. 8, sid. 249-262.
- Norra Skogsägarna (2013:1). *Norra Skogsägarna, föreningsfakta*. [Online] Tillgänglig: <http://www.norra.se/omnorra/foreningen/Pages/default.aspx> [2013-03-04]
- Norra Skogsägarna (2013:2). *Norra Skogsägarna, virkesområden*. [Online] Tillgänglig: <http://www.norra.se/kontakt/virkesomraden/Pages/default.aspx> [2013-04-01]
- Norra Skogsägarna (2013:3). *Norra skogsägarna, föreningshistorik*. [Online] Tillgänglig: <http://www.norra.se/omnorra/foreningen/historik/Pages/default.aspx> [2013-04-02]
- Norrskog (2013). *Norrskog, utbor*. [Online] Tillgänglig: <http://www.norrskog.se/kontakt/Utbor/> [2013-04-16]
- Rickenbach, M. G., Raymond, P. G. & Schmoltd, D. L. (2004). *Membership matters: comparing members and non-members organizations in southwest Wisconsin, USA*. Forest Policy and Economics. Vol. 8, sid. 93-103.
- Rubenson, K. (1996). *Studieförbundens roll i vuxenutbildningen – reflektioner i anslutning till en analys av ULF-data* (Statens offentliga utredningar 1996:154). Stockholm: Fritzes.
- Skogsstyrelsen (2013). *Om skogseko*. [Online] <http://www.skogsstyrelsen.se/Aga-och-bruka/Skogsbruk/Skogseko/Om-SkogsEko/> [2013-03-04]
- Torstensson, A. (2009). *Medlemsundersökning SÖDRA Skog*. Examensarbete 2009:5. Sveriges lantbruksuniversitet, Skinnskatteberg.
- Trost, J. (1993). *Kvalitativa intervjuer*. Studentlitteratur, Lund. ISBN 91-44-39401-2
- Trost, J. (2001). *Enkätboken*. Studentlitteratur, Lund. ISBN 91-44-01816-9
- Ziegenspeck, S., Härdter, U. & Schraml, U. (2004). *Lifestyles of private forest owners as an indication of social change*. Forest Policy and Economics. Vol 6, sid. 447-458.

Bilaga 1.

Umeå 2014-03-18

Till dig som är skogsägare och medlem i Norra Skogsägarna

Mitt namn är Hanna Persson och jag läser till Jägmästare vid Sveriges lantbruksuniversitet i Umeå. Ett obligatoriskt moment i utbildningen är ett kandidatarbete, där jag valt att göra en studie i samarbete med Norra Skogsägarna. Syftet med studien är att ta reda på vad skogsägarna tycker om de utbildningar som ges av Norra Skogsägarna, för att de som skogsägarförening ska kunna erbjuda bättre service för sina medlemmar.

Era synpunkter är viktiga för mig och därför kommer jag inom kort kontakta er per telefon för en eventuell intervju. Jag hoppas ni har tid att svara på mina frågor men skulle det inte vara så finns möjlighet att bestämma en ny tid som passar er bättre.

Ingen inspelning av era svar kommer ske och svaren förblir helt anonyma. Så fort intervjun har genomförts tas koppling bort mellan svar och personliga uppgifter.

Har ni funderingar eller övriga synpunkter kring intervjun, hör gärna av er till mig. Jag nås på telefonnummer 070 – 996 48 28 eller via e-mail hape0007@stud.slu.se.

Tack på förhand!

Med vänliga hälsningar
Hanna Persson

*Du är välkommen att ringa min handledare Erik Wilhelmsson om du har ytterligare frågor om eller synpunkter på studien. Erik Wilhelmsson, handledare, Skoglig resurshushållning, SLU.
E-post: erik.wilhelmsson@slu.se, Tel: 090 - 786 83 40.*

Bilaga 2.

Grundläggande beskrivning av studiens deltagare

Intervjuperson 1

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Närboende. Ej medlem i en skogsägarförening. Utför de flesta skogliga åtgärderna själv. Besöker sin skogsfastighet 1 gång i veckan. Värderar de monetära nyttorna i sitt skogsägande.

Intervjuperson 2

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, delägare. Boende i tätort inom Norra Skogsägarnas verksamhetsområde och äger skogsmark utanför boendekommunen. Medlem i en skogsägarförening. Utför plantering, röjning och mindre gallringar själv, resten lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 1 gång i månaden. Värderar monetära nyttor och känslan av att äga skog. Anser även att det är en ekonomisk trygghet i att äga skog.

Intervjuperson 3

Kvinna, inom åldersintervallet 66- år, delägare. Närboende. Ej medlem i Norra Skogsägarna. Hennes barn utför en del röjning och gallring, själv gör hon inget och resterande åtgärder som slutavverkning lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 1 gång per år. Det viktiga med att äga skog är att kunna ha den som ekonomisk trygghet och någon gång få en liten virkesintäkt.

Intervjuperson 4

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, delägare. Boende utanför Norra Skogsägarnas verksamhetsområde men äger en skogsfastighet inom verksamhetsområdet. Ej medlem i Norra Skogsägarna. Alla skogliga åtgärder lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 1 gång per år. Värderar känslan att äga skog och att det är roligt att få gå i sin egna skog.

Intervjuperson 5

Man, inom åldersintervallet 66- år, ensamägare. Boende i storstad, kust inom Norra Skogsägarnas verksamhetsområde och äger skogsmark utanför boendekommunen. Medlem i Norra Skogsägarna. Röjer och gallrar för husbehov, resten av skogliga åtgärder lejs ut. Värderar monetära nyttor.

Intervjuperson 6

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Närboende. Ej medlem i en skogsägarförening men överväger att bli medlem i Norra Skogsägarna. Besöker ofta sin skogsfastighet. Anser att det viktigaste med att äga skog är de monetära nyttorna, biologisk mångfald, estetik, känslan att äga skog och hur roligt det är att gå i sin egna skog.

Intervjuperson 7

Man, inom åldersintervallet 18-40 år, ensamägare. Nybliven skogsägare. Närboende. Ej medlem i en skogsägarförening, men överväger att bli medlem i Norra Skogsägarna. Röjer, gallrar och hugger ved på sin skog, resten lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 1 gång i veckan. Värderar virkesproduktionen och estetiken i att kunna ha en vackert tilltalande skog att vistas i.

Intervjuperson 8

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, delägare. Närboende. Ej medlem i Norra Skogsägarna. Röjer och gallrar själv och lejer ut resten. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i veckan. Värderar monetära nyttor såsom virkesintäkt från virkesproduktion. Viktigt är också den ekonomiska tryggheten som skogsägandet inbringar

Intervjuperson 9

Kvinna, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Nybliven skogsägare. Boende utanför Norra Skogsägarnas verksamhetsområde men äger skogsmark inom verksamhetsområdet. Ej medlem i en skogsägarförening men överväger att bli medlem i Norra Skogsägarna. Utför en mindre del skogliga åtgärder själv. Besöker sin skogsfastighet 4 gånger per år. Värderar monetära nyttor men även att ha ett långsiktigt hållbart brukande av skogen samt de biologiska och estetiska värdena skogen innehåller.

Intervjuperson 10

Man, inom åldersintervallet 18-40 år, delägare. Nybliven skogsägare. Närboende. Ej medlem i en skogsägarförening. Skogliga åtgärder lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger per år. Värderar monetära nyttor och känslan av att äga skog.

Intervjuperson 11

Man, inom åldersintervallet 66- år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Utför plantering, röjning och mindre gallringar, resten lejs ut. Besöker sin skogsfastighet dagligen. Känslan att äga skog är det viktigaste med skogsägandet.

Intervjuperson 12

Man, inom åldersintervallet 66- år, delägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Utför en del skogliga åtgärder själv, såsom röjning och lite gallring. Besöker sin skogsfastighet dagligen. Värderar monetära nyttor såsom virkesintäkt och den ekonomiska trygghet som skogsägandet kan erbjuda.

Intervjuperson 13

Kvinna, inom åldersintervallet 66- år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Lejer ut alla skogliga åtgärder. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i veckan. De monetära nyttorna är det viktigaste med skogsägandet.

Intervjuperson 14

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Utför de flesta skogliga åtgärder själv. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i veckan. Värderar monetära nyttor och att få vistas i skogen och möjligheten att utföra skogsvårdsaktiviteter.

Intervjuperson 15

Man, inom åldersintervallet 66- år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Skogliga åtgärder utförs inte själv utan lejs ut. Värderar friheten att själv få bestämma över sin egen skog men även de monetära nyttorna och rekreativsmöjligheterna skogen ger.

Intervjuperson 16

Kvinna, inom åldersintervallet 51-65 år, delägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Besöker sin skogsfastighet dagligen. Det viktigaste med att äga skog är att förvalta arvet vidare inom familjen men även rekreation och de monetära nyttorna.

Intervjuperson 17

Man, inom åldersintervallet 66- år, delägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Åtgärddar det mesta själv, såsom plantering, röjning och gallring. Besöker sin skogsfastighet dagligen. Värderar monetära nyttor, biologisk mångfald och rekreation. Anser det viktigt att hela familjen är överens om och innan aktuella skogliga åtgärder utförs.

Intervjuperson 18

Man, inom åldersintervallet 41-50 år, ensamägare. Nybliven skogsägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Utför en mindre del skogliga åtgärder själv, resten lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i veckan. Värderar känslan av att äga skog och tycker det är roligt att kunna vistas i sin egna skog. Att ha en skog som är ekonomiskt självförsörjande anses också viktigt.

Intervjuperson 19

Man, inom åldersintervallet 66- år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. En del skogliga åtgärder utförs själv. Besöker sin skogsfastighet dagligen. Anser att det viktigaste med att äga skog är att ha ett skogligt intresse och värderar det högt.

Intervjuperson 20

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Åtgärdsarbetet så mycket han hinner med i skogen, resten lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 2-3 hela dagar i veckan. Värderar monetära nyttor och rekreation. Har ett känslomässigt band till en del av sitt skogsinnehav.

Intervjuperson 21

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Skogliga åtgärder lejs ut i större skala än vad som utförs själv. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i månaden. Värderar monetära nyttor, naturvärden och rekreation lika mycket.

Intervjuperson 22

Man, inom åldersintervallet 66- år, delägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Åtgärdsarbetet allt själv förutom slutavverkning och markberedning. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i veckan. Värderar monetära nyttor, skogsvård och att lämna över fastigheten till nästa generation.

Intervjuperson 23

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Skogliga åtgärder utförs inte själv utan lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i veckan. Värderar rekreation och den ekonomiska säkerheten som skogsägandet innebär.

Intervjuperson 24

Man, inom åldersintervallet 51-65 år, ensamägare. Boende i storstad, kust inom Norra Skogsägarnas verksamhetsområde och äger skog beläget utanför boendekommunen. Medlem i Norra Skogsägarna. Skogliga åtgärder utförs inte själv utan lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 1 gång i månaden. Värderar monetära nyttor och rekreation samt det sociala med att träffa andra inom skogsbranschen.

Intervjuperson 25

Man, inom åldersintervallet 41-50 år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Utför röjning och gallring för husbehov, resterande skogliga åtgärder lejs ut. Besöker sin skogsfastighet 1 gång i veckan. Värderar den ekonomiska säkerheten som skogsägandet kan erbjuda.

Intervjuperson 26

Man, inom åldersintervallet 41-50 år, delägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Planterar och röjer i sin skog och lejer ut resten av de skogliga åtgärderna. Besöker sin skogsfastighet 2 gånger i månaden. Värderar monetära nyttor och rekreationsmöjligheterna skogen erbjuder.

Intervjuperson 27

Kvinna, inom åldersintervallet 18-40 år, ensamägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Åtgärdsarbetet en del själv, som röjning, gallring för husbehov och plantering. Besöker sin skogsfastighet 1 gång i veckan. Anser att det viktigaste med att äga skog är att förvalta arvet av fastigheten och har ett starkt känslomässigt band till sin skog.

Intervjuperson 28

Kvinna, inom åldersintervallet 51-65 år, delägare. Närboende. Medlem i Norra Skogsägarna. Lejer ut alla skogliga åtgärder och är inte intresserad alls av skog och skogsbruk. Äger skog för att förvalta arvet vidare inom familjen.